

Internationally Active – Professionally Valuable

Jak zaangażować się w projekty międzynarodowe

WSPA, Poland

InterAct

Niniejsza publikacja jest efektem prac międzynarodowego konsorcjum, w skład którego wchodzi następujące instytucje:

University College of Enterprise and Administration, Poland

Frederick University, Cyprus

International School for Social and Business Studies, Slovenia

Instituto Politécnico De Setúbal, Portugal

Technische Hochschule Deggendorf, Germany

Wsparcie Komisji Europejskiej dla produkcji tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Komisja nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie zawartych w niej informacji.

1. Wprowadzenie

Udział w realizacji projektów międzynarodowych, niezależnie od źródła ich finansowania oraz stopnia złożoności, to doskonała okazja do zdobycia cennych doświadczeń, przydatnych w codziennej pracy akademickiej.

Istnieje szereg programów oferujących możliwości sfinansowania bardzo różnorodnych działań, które można realizować we współpracy z partnerami zagranicznymi. Są to zarówno działania opierające się na współpracy uczelni i ośrodków akademickich, w których kadra może być zaangażowana do realizacji pojedynczych działań, jak i projekty realizowane przez poszczególnych pracowników akademickich, przy wsparciu ze strony uczelni.

Niezależnie jednak od charakteru realizowanego projektu, każde uczestnictwo w działaniach międzynarodowych przyczynia się do zwiększenia doświadczenia, doskonalenia umiejętności językowych, zdobywania nowych kompetencji, a także nawiązania kontaktów które w przyszłości mogą przyczynić się do dalszego rozwoju zawodowego. Co z punktu widzenia pracy naukowej jest niezmiernie istotne.

Zaangażowanie się w realizację działań międzynarodowych nie jest oczywiście proste. Wymaga często – poza merytoryczną wiedzą z danego obszaru- poświęcenia sporej ilości czasu – choćby na zrozumienie reguł i zasad aplikowania o środki finansowe albo zasad udziału w danym działaniu, przełamania barier (w tym głównie językowej), umiejętności komunikowania się i pracy w środowisku zróżnicowanym kulturowo i organizacyjnie, często także umiejętności negocjacyjnych i sporej asertywności, a także samodzielnej organizacji swojej pracy i działania pod presją czasu.

Niemniej jednak zdecydowanie warto poświęcić czas i energię na znalezienie możliwości realizacji projektów międzynarodowych i konsekwentnie w takich działaniach uczestniczyć.

2. Korzyści z zaangażowania w projekty międzynarodowe

Praca dydaktyczna, zwłaszcza na uczelni wymaga ciągłego rozwoju, ponoszenia kompetencji, doskonalenia umiejętności, reagowania na pojawiające się nowości i wyzwania. Zarówno w zakresie merytorycznym, jak i organizacyjnym. To ostatnie uwidoczniło się zwłaszcza a okresie restrykcji związanych z pandemią covid-19. Nagle przed wykładowcami stanęły zupełnie nowe wyzwania, natury organizacyjnej właśnie. I wielu wykładowców akademickich, pomimo ogromnej wiedzy, nie poradziło sobie od razu z pojawiającymi się wyzwaniami. Ponieważ w dzisiejszym, dynamicznym świecie wiedza, nawet bardzo rozległa, nie wystarczy do efektywnej pracy w środowisku akademickim.

Obecnie coraz większą rolę odgrywają dodatkowe elementy, które niejednokrotnie decydują o pozycji zawodowej pracowników dydaktycznych na uczelniach. Do takich elementów zalicza się min aktywność na arenie międzynarodowej, w tym również udział w projektach międzynarodowych. Dlaczego warto zaangażować się w realizację projektów międzynarodowych? Poniżej kilka najważniejszych powodów.

1. Projekty stwarzają możliwość zdobycia nowych umiejętności. W większości projekty opierają się na merytorycznej współpracy pomiędzy pracownikami różnych uczelni. Celem takiej współpracy jest najczęściej wypracowanie wspólnego rezultatu: publikacji, kursów, metodologii, modeli współpracy itp. W zdecydowanej większości przypadków jest to praca ściśle naukowa, a zaangażowane w nią osoby mają niepowtarzalną możliwość wymiany wiedzy i doświadczeń z dziedzin których dotyczy projekt. Jest to doskonała okazja do poszerzania wiedzy i zdobywania nowych umiejętności, przyglądania się metodom pracy i rozwiązaniom stosowanym przez innych dydaktyków. Wszystko to można potem zastosować w swojej codziennej pracy z korzyścią dla dalszej kariery.
2. Projekty stwarzają możliwość istnieje spora ilość grantów międzynarodowych, które mogą być przeznaczone stricte na projekty badawcze. Jest to niepowtarzalną możliwość, z jednej strony prowadzenia badań, istotnych zwłaszcza dla pracowników naukowych, z drugiej strony międzynarodowy komponent oraz obecność międzynarodowej kadry zdecydowanie nadaje znaczenia i prestiżu prowadzonym działaniom badawczym. Może się również przyczynić do zwiększenia rozpoznawalności badań i zasięgu prowadzonych prac. A także przyczynić, na późniejszym etapie, do szerszego rozpowszechniania rezultatów przeprowadzonych prac badawczych, a co za tym idzie do kontynuacji badań. Dla kadry naukowej jest to zdecydowanie bardzo istotny czynnik.
3. Projekty stwarzają możliwość rozwoju zawodowego. Zdobywanie przez pracownika nowych umiejętności i doświadczeń, wdrażanie nowych rozwiązań – z pewnością jest zauważane przez instytucję, w której dana osoba pracuje. Wiele uczelni przyznaje dodatkowe gratyfikacje za udział w projektach międzynarodowych, które następnie są brane pod uwagę przy przyznawaniu awansów, nagród czy gratyfikacji finansowych
4. Udział w projektach międzynarodowych daje możliwość realizacji planów zawodowych. Nie zawsze i nie wszystkie projekty są inicjowane przez uczelnie. Istnieje szereg projektów, które mogą być realizowane przez kadrę akademicką. Dzięki temu, poszczególni pracownicy naukowo-dydaktyczni mają przestrzeń do realizowania działań spójnych z ich planami zawodowymi. Międzynarodowy komponent tych działań zawsze podnosi ich jakość i wartość naukową. Wiele uczelni oferuje także możliwość współautorstwa projektu w którym to uczelnia jest podmiotem, ale pracownik współtworzy projekt od momentu opracowania wniosku, a następnie uczestniczy w jego realizacji. To również szansa na realizację planów zawodowych dla indywidualnych pracowników naukowo-dydaktycznych.
5. Realizacja projektów międzynarodowych pomaga w doskonaleniu umiejętności językowych. Funkcjonowanie w międzynarodowym zespole, realizującym wspólne działania wymaga komunikacji. Jest to doskonały sposób na doskonalenie języka, zwłaszcza kiedy jest on językiem roboczym zespołu a nie językiem bazowym jego członków. Wtedy zazwyczaj łatwiej przełamać barierę językową, zwłaszcza w języku mówionym. Praktyczne zastosowanie języka to najlepszy sposób na jego utrwalenie.
6. Realizacja projektów międzynarodowych stwarza możliwości pracy w zróżnicowanym kulturowo środowisku. Pracując w międzynarodowym zespole może zaobserwować wpływ kultury na sposób pracy, można poznać różne podejścia do wykonywanych zadań, różne sposoby komunikacji – dzięki temu można nauczyć się funkcjonować w mocno zróżnicowanym

środowisku. Jest to umiejętność bardzo przydatna w pracy w środowisku akademickim, które obecnie jest coraz bardziej zróżnicowane.

7. Udział w realizacji projektów międzynarodowych pomaga nawiązać kontakty w konkretnym środowisku naukowym. Zazwyczaj działania w ramach projektu są zogniskowane wokół konkretnego zagadnienia naukowego. Dzięki temu, istnieje bardzo duża możliwość nawiązania kontaktów, które w przyszłości mogą być pomocne w dalszym rozwoju kariery zawodowej.

3. Typy projektów międzynarodowych

Z punktu widzenia kadry naukowo-dydaktycznej projekty międzynarodowe można podzielić na 2 zasadnicze grupy: projekty indywidualnie realizowane przez pracowników oraz projekty realizowane przez uczelnie, które to projekty pracownicy mogą się zaangażować.

3.1 Projekty indywidualne

Są to zazwyczaj granty przeznaczone na działalność badawczą realizowaną przez poszczególnych pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych. Wnioski o przyznanie dofinansowania składa zazwyczaj pracownik samodzielnie, bądź za pośrednictwem uczelni.

Przykładowe granty, z których można skorzystać jako indywidualny pracownik uczelni:

1. **Program wymiany do Stanów Zjednoczonych** - Granty naukowe dla pracowników polskich uczelni oraz jednostek naukowo-badawczych.
2. **Granty Interwencyjne NAWA**. Udział w Programie umożliwia naukowcom podejmowanie badań interwencyjnych we współpracy międzynarodowej oraz wypracowanie rozwiązań istotnych dla reagowania na przełomowe wydarzenia. Celem Programu jest wspieranie współpracy międzynarodowej zespołów badawczych lub mobilności międzynarodowej naukowców, podejmowanej w reakcji na nagłe, ważne, nieprzewidziane zjawiska społeczne, cywilizacyjne i przyrodnicze o konsekwencjach globalnych lub istotnych regionalnie.
3. **Program grantowy National Geographic**. Granty dla pełnoletnich na innowacyjne projekty o różnorodnej tematyce zorientowane na ochronę przyrody, edukację, badania, storytelling lub technologię. Z dofinansowania zwykle wykluczone są działania, które wspierają prace stricte laboratoryjne lub zbierają efekty pracy innych osób. Na program składają się 3 kategorie grantów:
 - Granty dla rozpoczynających karierę;
 - Granty eksploracyjne;
 - Granty przeznaczone na realizację konkretnych ofert.
4. **Staże w Europejskim Instytucie ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE)**. Jest to raczej oferta skierowana do młodszych pracowników naukowo-dydaktycznych, niemniej jednak warta

rozważenia. EIGE prowadzi badania , gromadzi dane statystyczne, dokumentuje przypadki przemocy związane z płcią, prowadzi działalność informacyjną - wydaje publikacje, organizuje wydarzenia. <https://eige.europa.eu/recruitment>

5. **Staże w Europejskim Wspólnym Przedsięwzięciu na rzecz Realizacji Programu ITER i Rozwoju Energii Termojądrowej.** Celem programu staży jest szerzenie wiedzy na temat roli F4E w projekcie ITER i w kontekście europejskim, jak też ogólne propagowanie i przybliżanie tych zagadnień. Staże w dziedzinie inżynierii atomowej, fizyki, administracji i komunikacji są skierowane do absolwentów szkół wyższych. Aplikować mogą osoby, które:

- są obywatelami państw członkowskich UE lub Szwajcarii;
- posiadają dyplom ukończenia co najmniej trzyletnich studiów wyższych (co najmniej dyplom licencjata);
- bardzo dobrze znają język angielski (minimum poziom B2).

Informacje o naborach stażystów publikowane są na stronie internetowej Agencji. <https://fusionforenergy.europa.eu/traineeships/>

6. **Zaawansowane granty Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC).** Zaawansowane Granty ERC są skierowane do uznanych naukowców-liderów dowolnej narodowości (bez względu na wiek), ich celem jest wsparcie prowadzenia przełomowych projektów badawczych, które wyznaczają nowe kierunki w swoich dziedzinach. Europejska Rada ds. Badań Naukowych (ERC) to europejska inicjatywa utworzenia funduszu, który ma na celu wsparcie najlepszych naukowców, inżynierów i uczonych w Europie. Jej zadaniem jest wspieranie badań najwyższej jakości, badań pionierskich we wszystkich dziedzinach nauki, poprzez przyznawanie grantów (drogą konkursową). Zaawansowane granty ERC są przeznaczone dla naukowców, którzy samodzielnie uzyskali status niezależnego lidera badań naukowych. Więcej informacji <https://erc.europa.eu/apply-grant/advanced-grant>

7. **Stypendia DAAD na pobyty badawcze dla doktorantów.** Stypendia umożliwiają doktorantom i młodym naukowcom, którzy chcą ukończyć doktorat w Polsce (lub już go ukończyli), przeprowadzenie prac badawczych na jednej z niemieckich uczelni lub w jednym z pozauniwersyteckich instytutów badawczych w Niemczech. Pobyt stypendialny może być połączony z pracą doktorską w Polsce albo z przeprowadzeniem projektu naukowego nie powiązanego z uzyskaniem dyplomu. Więcej informacji <https://www.daad.pl/pl/>

8. **Nagroda WTO dla młodych ekonomistów.** Nagroda dla autora najlepszej pracy dotyczącej polityki handlowej i międzynarodowej współpracy handlowej. Nagroda ma na celu promocję wysokiej jakości badań w dziedzinie polityki i współpracy handlowej oraz wzmocnienie relacji pomiędzy WTO a społecznością akademicką. Aplikowac mogą doktoranci lub absolwenci studiów doktoranckich, maksymalnie dwa lata po obronie (i do 30. roku życia). Złożona praca może być pracą wspólną (kryteria aplikacyjne odnoszą się do obu autorów). Więcej informacji https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/essay_16feb22_e.htm

9. Europejska Rada ds. Badań Naukowych (*European Research Council – ERC*) wspiera twórcze i

nowatorskie pomysły badawcze we wszystkich dziedzinach wiedzy. Wysoko cenione są projekty interdyscyplinarne, o wysokim stopniu ryzyka naukowego, prowadzące do ważnych odkryć i przełomowych wyników. Klasyczny podział na badania podstawowe i stosowane nie ma znaczenia: badania muszą mieć charakter poznawczy, pionierski, przekraczać obecne granice wiedzy. <https://www.kpk.gov.pl/horyzont-europa/excelence-science/erc-frontier-research>

10. Program Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) wspiera naukowców będących na różnych etapach kariery zawodowej, finansując prace badawcze oraz szkolenia prowadzone **w Europie i krajach pozaeuropejskich**. Jednocześnie program umożliwia instytucjom rozwój ich kadry poprzez zatrudnianie badaczy i udział pracowników w międzynarodowych projektach badawczych i szkoleniowych. Programy wchodzące w zakres MSCA mogą być realizowane w każdej dyscyplinie naukowej oraz dotyczyć mogą zarówno badań podstawowych jak i aplikacyjnych. Podstawowym wymogiem **jest** międzynarodowa mobilność naukowców. MSCA jest częścią należącego do Unii Europejskiej programu Horyzont Europa W programach MSCA mogą wziąć udział indywidualni naukowcy. Naukowcy (każdej narodowości i z dowolnego kraju) muszą mieć uprawnienia do rozpoczęcia studiów doktorskich/ otwarcia przewodu doktorskiego. W momencie ubiegania się o grant mogą nie być zatrudnieni w żadnej instytucji. Stopień naukowy warunkuje możliwość aplikowania w jednym z 4 typów projektów tego programu. <https://nawa.gov.pl/dzialania-marii-sklodowskiej-curie>

3.2 Projekty realizowane przez uczelnie

Są to co do zasady projekty w których wnioskodawca jest uczelnia. Niemniej jednak poszczególni pracownicy uczelni są z reguły zatrudniani jako członkowie zespołów projektowych realizujących działania zaplanowane w poszczególnych projektach. Często jest również tak, że poszczególne uczelnie dają swoim pracownikom możliwość wyjścia z inicjatywą i składają wnioski aplikacyjne przygotowane przez pracowników, którzy następnie zajmują się realizacją poszczególnych projektów.

Główne typy projektów międzynarodowych, w których wnioskodawcami są uczelnie to

1. **Projekty Międzynarodowe współfinansowane przez Ministerstwo Edukacji Nauki w Polsce.** Wnioskodawcami są co do zasady uczelnie, niemniej jednak uczelnie partnerskie z zagranicy są jak najbardziej potrzebne. W ramach programu mogą być finansowane koszty projektu do wysokości 90% kosztów kwalifikowalnych ponoszonych przez wnioskodawcę na realizację projektu ze środków krajowych. Celem jest wsparcie uczestnictwa podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w projektach międzynarodowych obejmujących badania naukowe lub prace rozwojowe, współfinansowanych ze środków pochodzących ze źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi, realizowanych we współpracy z partnerami zagranicznymi, w tym w projektach obejmujących badania realizowane na wielkich urządzeniach badawczych zlokalizowanych poza granicami kraju, w ramach:
 - programów badawczych Unii Europejskiej;

- innych międzynarodowych programów, inicjatyw lub przedsięwzięć badawczych.
2. Program Doskonała Nauka. Przedmiotem programu jest wsparcie podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki oraz innych jednostek organizacyjnych działających na rzecz upowszechniania nauki w realizacji projektów mających na celu prezentację osiągnięć naukowych, w tym najnowszych wyników badań naukowych lub prac rozwojowych, poprzez organizację konferencji naukowych oraz wydawanie monografii naukowych. Tutaj również wnioskodawcami są uczelnie polskie, niemniej jednak program zakłada realizację działań z uczelniami z różnych krajów – dlatego też możliwe jest znalezienie uczelni partnerskiej w Polsce i wspólne aplikowanie o środki na działania międzynarodowe. Więcej informacji - <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/doskonala-nauka>
 3. Program Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) wspiera naukowców będących na różnych etapach kariery zawodowej, finansując prace badawcze oraz szkolenia prowadzone **w Europie i krajach pozaeuropejskich**. Jednocześnie program umożliwia instytucjom rozwój ich kadry poprzez zatrudnianie badaczy i udział pracowników w międzynarodowych projektach badawczych i szkoleniowych. Programy wchodzące w zakres MSCA mogą być realizowane w każdej dyscyplinie naukowej oraz dotyczyć mogą zarówno badań podstawowych jak i aplikacyjnych. Podstawowym wymogiem jest **międzynarodowa mobilność naukowców**. MSCA jest częścią należącego do Unii Europejskiej programu Horyzont Europa. W programach MSCA mogą wziąć udział instytucje pochodzące z Unii Europejskiej lub spoza UE:
 - instytucje naukowe (uczelnie, instytuty badawcze)
 - przedsiębiorstwa (w tym MŚP)
 - organizacje pozarządowe, szpitale, muzea, stowarzyszenia, banki itp.
 - organizacje międzynarodowe.

Instytucja może mieć status beneficjenta, co wiąże się z podpisaniem umowy grantowej z Komisją Europejską, zatrudnianiem naukowców i bezpośrednim otrzymywaniem funduszy z KE, lub organizacji partnerskiej, która szkoli i przyjmuje naukowców na staże/praktyki, a koszty jej udziału są pokrywane przez beneficjenta. <https://nawa.gov.pl/dzialania-marii-sklodowskiej-curie>

4. ERASMUS+ Szkolnictwo Wyższe. W sektorze Szkolnictwo wyższe mogą uczestniczyć szkoły wyższe, ich studenci i pracownicy, a w niektórych działaniach – również inne organizacje współpracujące z uczelniami. Uczelnie mogą prowadzić wymianę studentów i pracowników oraz koordynować międzynarodowe projekty lub brać w nich udział jako partnerzy. Warunkiem udziału uczelni w programie jest posiadanie Karty Erasmusa dla szkolnictwa wyższego. Dzięki programowi studenci mają możliwość wyjazdów za granicę na część studiów i na praktyki. Nauczyciele akademicki mogą prowadzić zajęcia dydaktyczne dla studentów w zagranicznych uczelniach. Pracownicy z różnych jednostek uczelni mogą korzystać z wyjazdów szkoleniowych. Ponadto studenci i pracownicy uczelni mają możliwość uczestniczyć w projektach międzynarodowych, w które zaangażowana jest ich jednostka. Są to głównie projekty w ramach Akcji 2 - Współpraca instytucji szkolnictwa wyższego na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk „Partnerstwa współpracy” w sektorze Szkolnictwa wyższego to

międzynarodowe projekty, których celem jest rozwój, transfer i wdrażanie innowacyjnych praktyk oraz realizacja wspólnych inicjatyw promujących współpracę, partnerskie uczenie się i wymianę doświadczeń na poziomie europejskim. Efektem tego typu projektów powinna być przede wszystkim modernizacja oferty dydaktycznej uczelni, jej lepsze dostosowanie do potrzeb społeczeństwa i gospodarki oraz podniesienie jakości kształcenia. Wyniki powinny nadawać się do ponownego wykorzystania, przenoszenia, skalowania i – w miarę możliwości – mieć silny wymiar interdyscyplinarny

5. **Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG).** Programy w ramach III edycji Funduszy norweskich i EOG będą wdrażane do 2024 r. Wyjątek stanowi Fundusz Współpracy Dwustronnej, który będzie wdrażany do 30 kwietnia 2025 r. W ramach funduszy norweskich mogą być finansowane min badania naukowe realizowane przez pracowników polskich uczelni <https://www.eog.gov.pl/strony/zapoznaj-sie-z-funduszami/cel-i-zasady-dzialania/>
6. **Program Interreg Europa 2021-2027** stanowi kontynuację programu Interreg Europa 2014-2020. Interreg Europa 2021-2027 wspiera wymianę doświadczeń, nowatorskie rozwiązania i budowę potencjału instytucji uczestniczących w przygotowaniu i realizacji polityk rozwoju regionalnego, w tym programów celu Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu. <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/program-interreg-europa-2021-2027/>

4. Jak można zaangażować się w realizację projektów międzynarodowych?

Tutaj co do zasady są dwie główne drogi.

Z jednej strony można poszukać grantów na działania, które mogą być realizowane samodzielnie przez pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni. Są to najczęściej granty badawcze, w ramach których można zaplanować i zrealizować konkretne badania naukowe, bądź zorganizować wydarzenia o charakterze międzynarodowym.

Druga droga zakłada ścisłą współpracę z uczelnią. Bardzo często uczelnie przygotowując projekty współpracują z konkretnymi pracownikami – autorami koncepcji danego projektu. Są to osoby, które mają pomysł na realizację projektu, przygotowują wkład merytoryczny do wniosku, a następnie zajmują się merytoryczną realizacją danego projektu – w przypadku otrzymania dofinansowania. Tutaj również funkcjonują dwa sposoby działania. Są uczelnie, które mają już gotową listę programów w których chciałyby aplikować lub cyklicznie aplikują o środki i poszukują pracowników naukowo-dydaktycznych z pomysłami na projekty. Pracownicy otrzymują wsparcie w zakresie wypełniania wniosku a następnie zarządzania projektem – realizując jedynie jego merytoryczną część. Są również uczelnie w których preferuje się oddolną inicjatywę pracowników, którzy mogą sami wyszukiwać programy i od uczelni uzyskują pomoc w przygotowaniu wniosku i zarządzaniu projektem.

Najlepiej znaleźć biuro do spraw międzynarodowych lub tego typu komórki w strukturach danej uczelni i zapytać jakie są możliwości aplikowania o środki z projektów, w których wnioskodawcą może być uczelnia.

5. References and further readings

1. <https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/archive/archive-resources/inclusiongroups/inclusionoffenders/InclusionOffendersBenefits/>
2. https://osp.finance.harvard.edu/files/osp/files/international_project_planning_considerations.pdf
3. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities_pl
4. https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/prizes_pl
5. <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe>
6. <https://culture.ec.europa.eu/funding/calls?>
7. <https://www.ncn.gov.pl/aktualnosci/2020-12-18-zapowiedz-programu-weave>
8. <https://www.eurodesk.pl/granty/4>
9. https://www.thekf.org/kf/scholarships/exchange-us/?fbclid=IwAR1jhx1ATeFD7Vqx-J2IMf4LjNa5sHQiqH_CCuutlWCzTelGyGPciDuAOh8
10. <https://www.eurodesk.pl/granty/granty-interwencyjne-nawa>
11. <https://www.nationalgeographic.org/society/grants-and-investments/>
12. <https://www.eurodesk.pl/granty/staze-w-europejskim-urzedzie-ds-rownosci-kobiet-i-mezczyzn>
13. <https://eige.europa.eu/recruitment>
14. <https://fusionforenergy.europa.eu/traineeships/>
15. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/doskonala-nauka>
16. <https://erc.europa.eu/apply-grant/advanced-grant>
17. <https://www.daad.pl/pl/>
18. https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/essay_16feb22_e.htm
19. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/informacje-o-programie-diamentowy-grant>
20. <https://www.kpk.gov.pl/>
21. <https://www.kpk.gov.pl/horyzont-europa/excelence-science/erc-frontier-research>
22. <https://nawa.gov.pl/dzialania-marii-sklodowskiej-curie>
23. <https://marie-sklodowska-curie-actions.ec.europa.eu/about-msca>
24. <https://www.eog.gov.pl/strony/skorzystaj-z-funduszy/nabory-wnioskow/#/domyslne=1>
25. <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/program-interreg-europa-2021-2027/>